

De echte islamitische hervorming komt niet van islamisten zoals Tariq Ramadan, maar van normale moslims. En die hervorming is trouwens allang gaande. Des te vreemder is het dat Nederlandse overheden de islamisten maar steeds het hof blijven maken. Door **Fouad Laroui**

Echte en valse hervormers

Sinds de intrede op het internationale toneel van de politieke islam, met de machtsgreep van Khomeini in Iran, in 1979, wordt vaak gezegd dat de islam hervormd zou moeten worden; dat de islam behoefte heeft aan zijn eigen Luther of zijn eigen Calvijn. Dat zou de onvermijdelijke voorwaarde zijn voor zijn vreedzame aanpassing aan Europa, aan de 'Europese waarden'. Deze opvatting is totaal onjuist en getuigt van een groot gebrek aan kennis van de islam. Helaas is ze erg hardnekkig.

Tariq Ramadan heeft een keer op het omslag van een goot Amerikaans tijdschrift gestaan onder de kop: *Islam's Luther?* Wat bewijst dat ook een groot Amerikaans tijdschrift onnozelheden kan uitkramen.

Laten we de feiten nog even op een rijtje zetten, om te beginnen met deze: Luther kwam in opstand tegen een Instituut, namelijk de Kerk. Welnu: in de islam bestaat zo'n Instituut niet. In de islam bestaat geen Kerk in de betekenis van de Kerk uit de tijd van Luther en Calvijn, waarover werd gezegd 'buiten de Kerk geen heil'. Er is geen priester, geen pastoor, geen dominee, geen bisschop, geen synode, geen paus. De 'imams' waarover men zo graag spreekt en wier rol hier in Nederland door de autoriteiten schromelijk wordt overschat, spelen in de islam geen enkele rol: ze kunnen geen sacramenten toedienen, zoals de priesters; ze kunnen niets veranderen aan de geloofsleer; ze kunnen niemand excommuniceren. Hooguit kunnen ze adviezen geven, maar de gelovige is niet verplicht die adviezen op te volgen. Zelfs de fameuze fatwa's waarover zoveel gesproken wordt sinds de fatwa die Khomeini uitsprak tegen Rushdie, zijn niets meer dan raadgevingen. Als iemand niet tevreden is over een fatwa, kan hij een beroep doen op een andere geleerde, net zolang tot hij de fatwa te pakken heeft die hem het meest bevalt.

Baard in de wind

Mensen denken soms dat ook de islam zoiets als een kerk kent omdat ze op televisie ayatollahs zien (zoals Khomeini, inderdaad) en mullahs, de baard in de wind, de tulband in slagorde. Maar dan gaat het om sjiieten, die maar een kleine tien procent van de moslims in de wereld vertegenwoordigen. De overgrote meerderheid is soennitisch: de Marokkanen, de Turken en de Indonesiërs, die samen 97 procent van de Nederlandse moslims uitmaken, zijn soennitisch. Voor hen bestaat er dus geen instituut dat te vergelijken is met de Kerk waartegen Luther en Calvijn in opstand kwamen. Vroeger hadden de soennieten een 'kalief', die een soort Paus was, maar in 1924 heeft Mustafa Kemal Atatürk het kalifaat afgeschaft. Vandaag de dag pretendeert de universiteit Al-Azhar in Caïro de soennieten aan te sturen. Maar die heeft daar geen enkele rechtvaardiging voor, en de meeste soennieten kennen haar weinig gewicht toe. Wat de predikers betreft die op de satellietzenders zijn verschenen: die hebben voor een moslim uit Rotterdam niet méér gezag dan een televisiedominie uit Alabama voor een protestant uit Zwolle. Het is een kwestie van individuele keuze. De televisie kun je altijd uitzetten.

Dus volgt de conclusie onmiddellijk: in de islam kan er geen Luther of Calvijn zijn, om de simpele reden dat er geen enkel Instituut bestaat, geen enkele Kerk, waartegen die zich zou kunnen afzetten.

Wat kan een 'hervormer' wél? Eén ding maar: zijn eigen interpretatie van de islam en van de soenna (de woorden van de Profeet) voorleggen aan wie het wil horen. En daar zie je wie de echte hervormers zijn en wie de bluffers. Laten we één voorbeeld nemen: dat van de *hudûd*, dat wil zeggen de lijfstraffen zoals de Koran en de soenna die voorschrijven. Tot de dag van vandaag worden de handen van een dief afgehakt, in Saoedi-Arabië, Soedan of bij de Taliban, en worden overspelige vrouwen gestenigd; dat zijn de *hudûd*. Maar in de meeste moslimlanden bestaan dat soort straffen niet. Ze zijn de facto afgeschaft. In een diep islamitisch land als Marokko is al eeuwen geen hand afgehakt en niemand gestenigd.

Illustratie Yvonne Kroese

En wat stelt Tariq Ramadan voor, als het gaat om diezelfde *hudûd*? Een moratorium! Dat is wat hij *ta'lic* noemt in het Arabisch: *ta'lic* wil zeggen 'opschorting'. Dus terwijl in feite al die dingen zijn afgeschaft, van Turkije tot Jemen,

van Indonesië tot Marokko, maakt Ramadan zich druk over het instellen van een pauze... En toch, zelfs voor dit voorstel dat eigenlijk erg bangig is, is hij zo fel bekritiseerd door de meest bekrompen moslims, dat hij in Saoedi-

Arabië een persona non grata is geworden.

Dat is de kern van het probleem. Bij gebrek aan een Instituut blijft slechts de tekst over: de Koran en de soenna. En de tekst vormt dus de basis voor de legitimiteit van de islamisten. Ze

kunnen er niet van afwijken zonder meteen tegen iemand aan te lopen die 'legitiemer' is dan zij, namelijk degene die elke afwijking van de oorspronkelijke tekst afwijst, die elke nieuwe interpretatie (*ijtihad*) weigert. En omdat er

De islamisten accepteren de evolutie niet die de moslimlanden hebben doorgemaakt. Ze willen ons terug in de tijd sturen, terwijl ze het laten lijken alsof ze een stap voorwaarts doen.

geen Instituut bestaat dat de dingen een beetje vooruit helpt, zitten we in een patstelling.

Betekent dat dat de hervorming onmogelijk is? Nee, ze is mogelijk. Sterker: ze heeft reeds plaatsgevonden, in de loop van de 20ste eeuw, vóór de verschijning van het islamisme en zijn moderne epigonen zoals Ramadan. Hier moet je wel een onderscheid maken tussen 'moslim' (hij die de algemene en geestelijke strekking van de Koran tot persoonlijke leidraad van zijn leven maakt) en 'islamist' (hij die de politieke *macht* wil grijpen om zijn eigen opvatting van de Koran aan allen op te leggen).

Zolang men die twee met elkaar blijft verwarren - en men verwacht ze vaak met elkaar, in Den Haag en elders - sleept men zich van debacle naar debacle, zoals de affaire Ramadan laat zien.

Moonwalk

Veel moslims, in het bijzonder de seculiere moslims in Turkije, Indonesië of Marokko, hebben hun hervorming al een hele tijd geleden doorgemaakt, simpelweg door te accepteren dat hun landen werden bestuurd met behulp van het moderne recht, en niet door de sharia (de Koranwet). Het zijn alleen de islamisten die de sharia opnieuw willen invoeren. En toch lijken de overheden in Nederland alleen met die islamisten te willen praten, die niets kunnen hervormen, om de redenen die we hierboven hebben gezien. De islamisten accepteren de evolutie niet die de moslimlanden in de loop van de 20ste eeuw hebben doorgemaakt, en die geleid heeft tot een verbod op de polygamie in Tunesië en in Turkije, of in de afschaffing van de *hudûd* overal (met uitzondering van enkele landen die in de Middeleeuwen zijn blijven steken). Ze willen ons terug in de tijd sturen, terwijl ze het laten lijken alsof ze een stap voorwaarts doen.

Het is, kortom, aan een vreemd en zeer reactionair ballet, een soort *moonwalk*, dat de zogenaamde hervormers onder de islamisten zich overleveren; en dit bizarre ballet schijnt ze geliefd te maken bij naïevelingen als Tony Blair, de stad Rotterdam, sommige Nederlandse universiteiten en alle ministers van Integratie - tot twee weken geleden.

Misschien is het tijd lessen te trekken uit wat er nu in Rotterdam is gebeurd: het is tijd om met *moslims* te praten, en op te houden *islamisten* het hof te maken. Het is tijd een 'post-islamistische' islam binnen te gaan, na de periode die begon met het soennitische islamisme van de Moslimbroeders (de politieke organisatie die in 1928 is opgericht door Tariq Ramadans grootvader).

Deze postislamistische islam moet leunen op vrijheid en rede, en niet op verstarde dogma's. Hij moet 'functioneel agnostisch' zijn, dat wil zeggen dat ieder zou moeten functioneren in de maatschappij alsof hij of zij agnostisch was. Hij moet humanistisch zijn en democratisch. Diep individualistisch, omdat er geen enkel instituut bestaat dat een moslim voorschrijft wat hij moet geloven of denken, moet hij de twee even achterhaalde noties van 'oemma' en verzuiling achter zich laten. Een zeer ambitieus programma, zeker. Maar dat zou tenminste een ware hervorming zijn.